

Tudományos Tanácsadó Testület
XX. Század Intézet
1122 Budapest, Határőr út 35.
telefon: +36-1-212-7140

KKETTK Közalapítvány,
első világháborús Tudományos és Tanácsadó Testület

PROJEKTINDÍTÓ NYILATKOZAT

A XX. Század Intézet Magyarország kormányának megbízásából készíti elő, koordinálja és bonyolítja le az I. világháborúval kapcsolatos centenáriumi rendezvénysorozatot. Ennek a tevékenységnek a támogatására és segítésére *Tudományos Tanácsadó Testületet* hozott létre, amelynek feladata a centenáriumi események történészszakmai irányvonalának meghatározása, valamint a tudományos, ismeretterjesztő és oktatási programok tudományos felügyelete. A Tudományos Tanácsadó Testület munkáját az elnök irányítja, tagjai:

Schmidt Mária, elnök

Gerő András, alelnök

Balogh András, tag

Batta András, tag

Díószegi István, tag

Izsák Lajos, tag

M. Kiss Sándor, tag

Manherz Károly, tag

Új látószög, új megközelítés, új elbeszélés

Az I. világháborúról szóló elbeszélésmód 1918 óta a nagyhatalmak hallgatólagos megegyezése értelmében a „vesztesek-győztesek” szemléletmódot tükrözi. A háborúról szóló munkák sok esetben „örökérvényűvé” kívánták tenni ezt a felfogást, amit a mai napig rögzítenek az iskolai tananyagok. Mindez annak ellenére maradt így, hogy a legfrissebb tudományos feltáró és értelmező kísérletek ma már más megvilágításba helyezik a történeteket. Érzékelhetően érvényüket veszítik, elavulttá válnak az I. világháború előzményeit és lefolyását leíró korábbi historiográfiai erőfeszítések. Ahogy megkérdőjelezhetővé vált a „nagy háborúhoz” vezető nagyhatalmi politika „tradicionális” leírása, a háború szakaszolása, súlypontjainak megrajzolása, úgy váltak nehezen értelmezhetővé, sok esetben egyoldalúvá a múlt század – politikailag motivált – fogalmi ellentétpárjai: a „győztes, vesztes vagy nyertes”, az „agresszor és áldozat”, a „demokrácia és diktatúra”. A háború kitörése után száz évvel az európai nemzetek megbékélésére épülő Európai Unió korában már nem lehet úgy szemlélni az összeütközést kiváltó múltat, mint azt eddig tettük. Álláspontunk szerint, ezért olyan új narratíva megalkotására van szükség, amely nem csupán túllép az eddigi sztereotípiákon, de egyúttal feltárja a háborúnak az európai társadalmakra és az emlékezeti kultúrára gyakorolt valós hatását; azt a tényt, hogy a modern európai fejlődés honnan hova jutott. Nagyobb hangsúlyt helyez a nemzetközi és globális összefüggésekre. Nem a múlt értelmezi önmagát, hanem mindig a jelen értelmezi a múltat. Múltunkban sok esetben a konfliktus dominált, a jelenben a kooperáció a meghatározó. Ez a körülmény nem jelentheti a múlt eltagadását, de az európai történelem nagy folyamatait kétségtelenül más megvilágításba helyezi. Ez a látószög és a belőle következő értelmezések természetesen nem hagyhatják figyelmen kívül a közép-európai régió sajátos viszonyait és a kárpát-medencei magyarság érték- és érdekszempontjait. Nem tekintjük önzésnek azt, hogy az európai zenekarból számunkra az a szólam a legfontosabb, amit mi játszottunk, mi játszunk.

Nemzeti emlékezet problematikája

A magyar társadalom az I. világháború után a „vesztes” oldalon foglalt helyet, és a háborút lezáró békét nemzeti tragédiaként élte meg. A magyar társadalmat a tragédiaélmény nem segítette abban, hogy a maga teljességében dolgozza fel mindazokat a változásokat, amiket a háború hozott, hiszen a megalapozott méltánytalanságérzet elnyomta az intellektuális önkorrekció készletét. Az első világháború centenáriumi rendezvény- és megemlékezés-sorozata ezért lehetőséget teremt arra, hogy feltárjuk és bemutassuk a magyar nemzeti emlékezet egyediségét, ugyanakkor túllépve a „győztesek-vesztesek” dichotómiájára építő értelmezési horizonton kritikailag viszonyuljunk rögzült képzeinkhez. A nagyhatalmi szempontok helyett szükséges és helyes a regionalitást a középpontba állítva, a térség közös és eltérő tapasztalatainak összehasonlító feldolgozására fókuszálni. Vállaljuk azt, amire száz év után is büszkék lehetünk, és szóljunk arról is, amit mi rontottunk el.

Kívánatos, hogy az első világháború okait, menetét, az azt lezáró békéket, és azok következményeit, valamint a belőlük leszűrhető tapasztalatokat új az általános iskolától az egyetemekig elérő tankönyvek rögzítsék.

Budapest, 2013. június 18.

Schmidt Mária

elnök

Gerő András

alelnök

Balogh András

Batta András

Diószegi István

Izsák Lajos

M. Kiss Sándor

Manherz Károly